

Vad kan läkare tänkas behöva humaniora till?

Till att förstå människor. Läraryrket är människonära men utbildningen är starkt naturvetenskaplig och därför är det viktigt att inse att det finns andra vetenskapliga förhållningssätt. Naturvetenskapen är inriktad på det objektiva, det allmängiltiga, det rationella, humaniora tar fasta på den subjektiva, personliga upplevelsen, på det specifika fallet och på känslan lika väl som på förnuftet. Ja, den amerikanska filosofen **Martha Nussbaum** har varit mån om att betona att känslan lika väl som tanken är ett kunskapsinstrument. På svenska har det utkommit

ett – tyvärr illa översatt – urval av hennes texter med den utomordentliga titeln “Känslans skärpa, tankens inlevelse”.

Läkare kan behöva idéhistoria för att förstå att läkarrollen inte alltid har sett ut som den gör idag. **Karin Johannissons** bok *Tecknen: Läkaren och konsten att läsa kroppar* borde – har jag länge tänkt – vara obligatorisk läsning vid alla läkarutbildningar. Men också skönlitteraturen förmedlar bilder av andra tiders ofta långt mer hands-on läkarroll: I **Flauberts** *Madame Bovary* sitter Charles Bovary ingalunda bakom en dator utan gör hembesök där han lyfter undan svettiga lakan för att göra kroppsundersökningar och undersöker innehållet i pottan. Både idéhistoria och skönlitteratur kan också användas för att problematisera läkarrollen, för att väcka diskussion kring förhållandet läkare–patient.

Själv har jag i ett par decennier hållit kurser i litteratur och eget skrivande för läkare och läkarstudenter. Som litteraturvetare tror jag inte ett ögonblick på att man blir en mera empatisk människa av att läsa skönlitteratur – bleve man det vore väl litteraturvetare extremt empatiska och när jag ser mig omkring kan jag ingalunda påstå att så är fallet. Däremot kan man få en vidgad människokunskap och – nu stöder jag mig på vad jag lärt mig av en före detta student som numera arbetar för Röda korset – bli bättre på perspektivbyte och på att hantera ambivalens. Att kunna sätta sig in i en annan människas perspektiv – att förstå att en annan människa kan vilja och behöva något annat än man själv – är intressant nog motsatsen till den Bibelns gyllene regel som säger att vi ska göra mot andra vad vi vill att andra ska göra mot oss själva. Den regeln har jag alltid funnit problematisk. Lika värdefullt är det att kunna inse att det är fullt normalt att hysa motsatta känslor samtidigt: att till exempel både vilja hjälpa och känna stark irritation.

När det gäller läkarstudenter har det viktigaste varit att få diskutera de texter de läst, att få upptäcka att det inte finns färdiga svar utan att många tolkningar är möjliga. Det har också betytt mycket för dem att få ha åsikter, för dem finns det inte mycket utrymme för i utbildningen annars.

Och skrivandet?

Det är ett sätt att hitta fram till ett annat språk än det naturvetenskapliga, det är en form för reflexion. Att skriva är inte att teckna ner färdiga tankar, det är ett redskap för tänkandet. Läkare behöver inte bara rikta uppmärksamheten utåt mot patienterna, de behöver också få bearbeta sina egna minnen och upplevelser. Och de kan också behöva få leka – med språket, med orden. **Kerstin Ekman** skrev en gång om människans behov av “ett inre rum för skapande undran”. Ett sådant rum kan litteraturen hjälpa till att skapa.

Merete Mazzarella är författare och professor emeritus i nordisk litteratur vid Helsingfors universitet.

